

Ämnesövergripande samarbete

STÖDMATERIAL

Datum: 30.8.2021

Utbildnings- och kulturavdelningen

Innehåll

1	Ämnesövergripande samarbete	5
1.1	Teori.....	5
2	Temat	6
2.1	Identitet	6
	Åk 7-9.....	6
2.2	Mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet	6
	Åk 7-9.....	6
2.3	Källkritik och media.....	7
	Åk 5-6.....	7
	Åk 7-9	7
2.4	Norden.....	8
	Åk 3-4.....	8
	Åk 5-6.....	9
	Åk 7-9.....	9
2.5	Näringslära	10
	Åk 5-6.....	10
	Åk 7-9.....	10
2.6	Näringslivet	10
	Åk 3-4.....	10
	Åk 5-6.....	11
	Åk 7-9.....	11
2.7	Barnkonventionen och mänskliga rättigheter	11
	Åk 1-2.....	12
	Åk 3-4.....	12
	Åk 5-6.....	12
	Åk 7-9.....	12
2.8	Ljus – syn.....	13
	Åk 5-6.....	13
	Åk 7-9.....	13
2.9	Ljud – örat	14
	Åk 5-6.....	14
	Åk 7-9.....	14
2.10	Källkritik.....	14

Åk 1-2.....	15
Åk 3-4.....	15
Åk 5-6.....	16
Åk 7-9.....	17
2.11 Normer.....	18
Åk 5-6.....	18
Åk 7-9.....	18
2.12 Klockan.....	19
Åk 1-2.....	19
2.13 Socialt, psykiskt och fysiskt välbefinnande	19
Åk 1-2.....	19
Åk 3-4.....	19
Åk 5-6.....	20
Åk 7-9.....	20
2.14 Rörelse till musik.....	20
Åk 1-2.....	20
Åk 3-4.....	20
Åk 5-6.....	20
Åk 7-9.....	21
2.15 Koordination.....	21
Åk 1-2.....	21
2.16 Texter och bilder i media	21
Åk 3-4.....	21
2.17 Kartor.....	22
Åk 1-2.....	22
Åk 3-4.....	22
Åk 5-6.....	22
Åk 7-9.....	22
2.18 Musik inom olika kulturer	22
Åk 1-2.....	23
Åk 3-4.....	23
Åk 5-6.....	23
2.19 Ekonomi och konsumentkunskap.....	23
Åk 7-9.....	24

2.20	Arbetslivet	24
	Åk 7-9	24
2.21	Musik och historia	24
	Åk 7-9	24
2.22	Människan och naturen	25
	Åk 5-6	25
2.23	Europas historia	25
	Åk 5-6	25
2.24	Bildanalys	25
	Åk 1-2	26
	Åk 7-9	26
2.25	Att lyssna och tala	26
	Åk 1-2	26
2.26	Tryck	26
	Åk 1-2	26
2.27	Friluftsliv	27
	Åk 1-2	27
	Åk 7-9	27
2.28	27
2.29	Konst, kultur och traditioner	27
	Åk 1-2	27
	Åk 3-4	28
	Åk 5-6	28
	Åk 7-9	28
2.30	Berättelser	28
	2.30.1 Åk 1-2	28
2.31	Förhistorisk tid	28
	Åk 3-4	29
2.32	Historiens inverkan på kulturgeografi	29
	Åk 7-9	29
2.33	Geometri och mätning	29
	Åk 3-4	29
2.34	Informationssökning	30
	Åk 3-4	30

2.35 Puberteten och sexualkunskap.....	30
Åk 5-6.....	30
Åk 7-9.....	30

1 Ämnesövergripande samarbete

1.1 Teori

I läroplanens allmänna del framgår det att ämnesövergripande samarbete ska vara en del av skolans undervisning såväl i de lägre årskurserna som i de högre. Med ämnesövergripande samarbete menas att tvärvetenskaplig undervisning, det vill säga samarbete mellan flera ämnen. Ett annat begrepp som används är ämnesintegrerad undervisning. Ämnesintegration och ämnesövergripande undervisning beskrivs i vissa fall som likvärdiga begrepp som används för att beskriva undervisning där två eller flera ämnen integreras samtidigt. Ämnesintegration kan syfta på undervisning som samordnas i ämnen som är besläktade med varandra för att ge ökade insikter. Vissa ämnen har naturliga beröringspunkter genom innehåll som är gemensamt eller liknande. Exempel på sådana beröringspunkter hittas på den här hemsidan.

Materialet som presenteras på den här sidan är inte en heltäckande översikt över teman för ämnesövergripande samarbete. Syftet med den här översikten är endast att visa på gemensamma teman som tas upp i olika läroämnen i samma årskurser samt att sporra ett helhetsskapande tänkande. Hänvisningar till läroplanen finns också i översikten.

Tid och omfattning för ämnesövergripande projekt kan variera. Det kan handla om en temadag, en temavecka eller ett tema som finns med under en hel termin. Men ämnesövergripande samarbete kan också ske i form av en eller ett par lektioner där ett tema som berör två eller flera läroämnen behandlas. Ämnesövergripande samarbete kan också ske genom att två lärare koordinerar sin undervisning så att de behandlar samma tema/tidsperiod/fenomen ungefär samtidigt, men utan att slå ihop läroämnenas lektioner. Detta gör att schematekniska problem inte behöver stå i vägen för samarbetet.

Syftet med ämnesövergripande samarbete är att eleven ska få en djupare och bredare inblick i ett visst tema, utan att vara begränsad av de osynliga gränserna mellan läroämnen.

2 Teman

2.1 Identitet

[samhällskunskap] [religions- och livsåskådningskunskap] [hälsokunskap]

Beskrivning: Identitet är ett gemensamt tema som kommer upp i flera läroämnena, vilket gör frågor kring identitet, självbild och normer en bra utgångspunkt för ämnesövergripande samarbete.

Koppling till läroplanen:

Åk 7-9

Samhällskunskap: Enligt det centrala innehållet ska eleven "få möjlighet att reflektera kring identitet, normer och sociala konstruktioner"

Religions- och livsåskådningskunskap: I det centrala innehållet står det att "innehållet ska ge underlag för reflektioner kring livsfrågor, identitet och självbild."

Hälsokunskap: Enligt det centrala innehållet ska "Eleven ges möjlighet att reflektera kring identitet, självbild och självkänedom"

2.2 Mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet

[samhällskunskap] [religions- och livsåskådningskunskap] [hälsokunskap] [elevhandledning]

Beskrivning: Mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet är temaområden som tas upp i flera ämnen under flera årskurser. Dessa teman kan därför vara en bra utgångspunkt för ämnes- och årskursövergripande samarbeten. I alla ämnen ska undervisningen ha ett normmedvetet förhållningssätt och bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt lyfta värdet av mångfald.

Koppling till läroplanen:

Åk 7-9

Samhällskunskap: I det centrala innehållet framgår det att undervisningen ska ta upp "mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet". Eleven ska få vidareutveckla förståelsen för mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet.

Religions- och livsåskådningskunskap: Enligt det centrala innehållet för åk 7-9 ska undervisningen behandla "FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna" samt "människosyn och människovärde och hur det påverkar synen på individens roll i samhället". Innehållet kopplar till undervisningsmålet: "Handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna, människovärdet och människors jämlikhet".

Hälsokunskap: Ett undervisningsmål är att "handleda eleven att utveckla förståelse för normer, värderingar och jämlikhet kopplat till HBTQIA+-frågor, ur ett historiskt, lokalt och globalt perspektiv."

Elevhandledning: "Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet" (centralt innehåll).

2.3 Källkritik och media

[samhällskunskap] [religions- och livsåskådningskunskap] [hälsokunskap] [svenska] [biologi] [bildkonst] [A2-språk] [svenska som andraspråk]

Beskrivning: Att kritiskt kunna granska och sälla information från exempelvis media är en viktig förmåga i dagens samhälle. Källkritik och media tas upp ur olika synvinklar i olika ämnen.

Koppling till läroplanen:

Åk 5-6

Biologi: I det centrala innehållet framgår att "introduktion till olika källor och källkritiskt tänkande" samt "nyheter och media" ska behandlas.

Svenska: "Medietexter som kombinerar ord och bild" ska ingå i undervisningen. Eleven ska också ges möjlighet att reflektera kring hur olika texter kan påverka och tolkas beroende på avsändare och mottagare samt lära sig skilja mellan åsikt och fakta. Även "olika mediekulturella uttryck och diskussion kring mediernas roll i vardagen" samt "texters och källors tillförlitlighet genom att jämföra källor" ingår i det centrala innehållet.

Samhällskunskap: "Eleven ges möjlighet att reflektera över medias påverkan på individ och samhälle. Eleven ska ges möjlighet att värdera och reflektera över olika källors tillförlitlighet" (centralt innehåll).

Geografi: "Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Europa och övriga världen undersöks med hjälp av olika källor och aktuella nyheter"

Religions- och livsåskådningskunskap: I det centrala innehållet står det att "hur religioner framställs och representeras på olika sätt i media och samhället och hur det kan påverka människors bilder av sig själva och andra" ska lyftas i undervisningen. Eleven ska också utveckla förståelse för olika källors tillförlitlighet. "Religionsrelaterade teman i medierna och populärkulturen" ingår också i det centrala innehållet.

Bildkonst: I det centrala innehållet ingår "mediekulturer och virtuella världar". Det står även att eleven ska introduceras till mediekunskap och förståelse för bilders påverkan i samhället. Även "medieanalys" ingår som en del av det centrala innehållet.

Hälsokunskap: "Eleven ska få möjlighet att söka information ur olika källor om aktuella hälsofenomen och -trender i samhället samt öva att bedöma källornas tillförlitlighet" (centralt innehåll).

A2-språk: "Språkbruk i olika medier" ingår som en del av det centrala innehållet.

Svenska som andraspråk: "Grunder i källkritik" samt "olika slag av medietexter" ingår i det centrala innehållet.

Åk 7-9

Samhällskunskap: I det centrala innehållet står det att eleven ska få vidareutveckla sitt källkritiska tänkande och förståelse för media som påverkare. Undervisningen ska ta upp medias roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer, samt

digitaliseringen i samhället. Detta innehåll kopplas till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla förståelse för media som opinionsbildare och utveckla förmågan att kritiskt värdera mediernas roll och betydelse". Även undervisningsmålet "aktivera eleven att söka information i olika informationskällor och tolka statistik och grafiska framställningar samt bedöma källornas tillförlitlighet" kopplar till temat.

Religions- och livsåskådningskunskap: Undervisningen ska enligt det centrala innehållet hjälpa eleven att förstå och kritiskt bedöma hur religioner tas upp i bland annat media, vilket kopplar till undervisningsmålet "Handleda eleven att söka information i olika informationskällor, tolka texter och bedöma källornas tillförlitlighet".

Hälsokunskap: I det centrala innehållet beskrivs att aktuella hälsofenomen ska beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information ska granskas. Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder ska granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Undervisningsmålet för temat är "stöda eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda information om hälsa och sjukdomar och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i informationen".

Svenska: Ett av undervisningsmålen i läroämnet svenska är att erbjuda eleven möjligheter att läsa, analysera och tolka olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter samt användning av analytiska begrepp. I det centrala innehållet beskrivs att medier i en mångkulturell omvärld ska tas in i undervisningen.

Bildkonst: "Undervisningen ska behandla mediekultur och virtuella världar samt belysa mediers betydelse i samhället ur olika perspektiv. Eleven ska få utveckla förståelsen för möjligheten att påverka genom bilder" (centralt innehåll).

2.4 Norden

[svenska] [omgivningskunskap] [geografi] [historia] [religions- och livsåskådningskunskap] [bildkonst] [musik]

Beskrivning: I olika ämnen behandlas Norden från olika synvinklar. Särskilt i åk 3-4 utgår undervisningen i flera ämnen från Norden, medan perspektiven vidgas till ett mer globalt perspektiv i åk 5-6. I grundskolans allmänna del står att eleven ska lära sig uppskatta samhörigheten med de övriga nordiska länderna.

Koppling till läroplanen:

Åk 3-4

Omgivningskunskap: Enligt det centrala innehållet ska undervisningen ta upp grundläggande kunskaper kring levnadsförhållanden, befolkningsfördelning och näringar på Åland, i Finland och Norden. Även kartkunskap och grundläggande namngeografi inom Åland, Finland och Norden ska tas upp. Inom området natur och miljö ska grundläggande arktäknedom i Norden behandlas, samt berg, hav, sjöar och älvar i Norden.

Svenska: I det centrala innehållet framkommer att de nordiska grannspråken och nordisk kultur och litteratur ska tas upp. Innehållet kopplar bland annat till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla kunskap om nordisk litteratur".

Historia: Enligt det centrala innehållet ska stenåldern, bronsåldern och järnåldern samt vikingatiden i Norden tas upp.

Religions- och livsåskådningskunskap: Enligt det centrala innehållet ska bakgrunden till religioner, livsåskådningar och traditioner på Åland och i Norden idag behandlas. Även människors religiösa och livsåskådningsmässiga tillhörigheter i Norden idag samt förkristen tid i Norden ska tas upp. Detta kopplar till undervisningsmålet "introducera eleven till den historiska bakgrunden till religioner, livsåskådningar och traditioner på Åland och i Norden".

Bildkonst: I det centrala innehållet framgår det att nordisk design samt åländska och nordiska konstnärers arbeten ska tas upp. Innehållet kopplas till undervisningsmålet "undervisa eleven om några kända nordiska konstnärer och deras verk".

Musik: Det centrala innehållet tar upp åländsk och nordisk musik som områden undervisningen i musik ska behandla. Detta kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla kunskap om och förståelse för olika musikkulturer och -stilar. Kriteriet för vitsord 8: "Eleven kan ge exempel på några lokala och nordiska musiker och koppla dem till deras verk".

Åk 5-6

Historia: Enligt det centrala innehållet ska eleven studera den gamla tiden och arvet från antiken. Tidsperioden ska granskas också utgående från bosättningen i Norden. Undervisningen tar även upp historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket samt stormaktstiden med stora nordiska kriget och stora ofreden.

Åk 7-9

Svenska: Enligt det centrala innehållet i svenska ska undervisningen ta upp de nordiska grannspråken. Även i läroämnets syfte lyfts Norden: "I syfte att öka möjligheterna till ett givande utbyte med övriga nordiska länder, liksom att fördjupa kännedomen om det svenska språket, ska eleven få bekanta sig med de nordiska språken. Skolan uppmuntras att ge eleven möjlighet att praktiskt få lära sig känna igen om jämföra nordiska språk till exempel genom att ha kontakt med skolor i Norden och skapa möjligheter till virtuella eller analoga möten med personer från ifrågavarande språkområden."

Geografi: I syftet för ämnesdelen geografi framkommer att undervisningen ska hjälpa eleven att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen samt utveckla en medvetenhet om global samhörighet. Nordiskt samarbete uppmuntras. I det centrala innehållet nämns repetition av namn- och kartkunskap i Norden, Europa och övriga världen.

Religions- och livsåskådningskunskap: Förkristen tid ska behandlas enligt det centrala innehållet.

Tips: På hemsidan nordeniskolen.org finns undervisningsmaterial för teman som berör Norden, t.ex. nordiska språk. Materialet består av allt från filmer till spel och lärarhandledningar. Det erbjuds även

möjligheter att hitta en vänklass i ett annat nordiskt land samt möjligheter att söka medel för samarbete med skolor i Norden.

Även PohjolaNorden har undervisningsmaterial om Norden på sin hemsida.

2.5 Näringslära

[hälsokunskap] [hem- och konsumentkunskap] [kemi]

Beskrivning: Genom helhetsskapande undervisning kan eleven få större insikt i viktiga näringsämnenas uppbyggnad och dess betydelse för hälsan.

Koppling till läroplanen:

Åk 5-6

Hälsokunskap: Enligt det centrala innehållet ska grundläggande näringslära behandlas.

Åk 7-9

Hem- och konsumentkunskap: Enligt det centrala innehållet ska "livsmedel, näringslära och näringsrekommendationer genom praktiska övningar" tas upp i undervisningen. Detta kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla förståelse för sambandet mellan kost, hälsa och levnadsvanor", lärandemålet "Eleven utvecklar förståelse för betydelsen av näringslära och näringsrekommendationer".

Hälsokunskap: Det centrala innehållet lyfter "kost och näringsrekommendationer" som ett tema som ska behandlas.

Kemi: Livsmedelskemi ska behandlas i undervisningen enligt det centrala innehållet.

2.6 Näringslivet

[samhällskunskap] [omgivningskunskap] [elevhandledning] [geografi] [historia]

Beskrivning: Genom att få större insikt i näringslivet utvecklar eleven förståelse för ämneskunskapernas betydelse för arbetslivet. Samverkan med näringslivet kan stärka elevens lust och motivation. Näringar på Åland och i omvärlden, arbetslivet och företagsamhet tas upp i olika ämnen. Dessutom är entreprenörskap en av de mångsidiga kompetenserna, som ingår i alla läroämnena, vilket underlättar ett helhetsskapande arbetssätt mellan ämnen.

Koppling till läroplanen:

Åk 3-4

Omgivningskunskap: I det centrala innehållet står det att "undervisningen tar upp grundläggande kunskaper kring levnadsförhållanden, befolkningsfördelning och näringar på Åland, i Finland och Norden"

Åk 5-6

Samhällskunskap: Enligt det centrala innehållet ska eleven få kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceprodukter. Ett undervisningsmål är att hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön genom kontakt med lokala företag. Kunskapskriteriet för vitsord 8 är att "eleven kan i stora drag beskriva näringslivets betydelse i samhället". För vitsord 10 är det "Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att garantera ett fungerande samhälle".

Geografi: Undervisningen ska enligt det centrala innehållet behandla näringsformer och naturresurser.

Åk 7-9

Samhällskunskap: Eleven bekantar sig med arbetslivet och olika näringar (centralt innehåll). Även arbetsmarknaden ska behandlas. Detta kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla ansvarsfullt ekonomiskt tänkande och företagsamhet genom insikt i arbetslivet och privatekonomi"

Elevhandledning: "Genom att granska näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevens kunskaper om arbetslivet. Undervisningen ska ge insikt i olika branscher, samt kännedom om yrken och företagsamhet. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet". (Centralt innehåll)

Geografi: Inom ämnesområdet kulturgeografi i det centrala innehållet ska undervisningen ta upp näringar, industrier och naturresurser. Detta kopplar till undervisningsmålet "vägleda eleven att utveckla förståelse för hur kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap påverkar näringsgrenar och människors liv samt naturlandskapet."

Historia: En av rubrikerna för det centrala innehållet är "efterkrigstiden, kalla kriget och 2000-talet: 1945-". Eleven ska få fördjupa sig i tiden efter kriget, vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individer men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

2.7 Barnkonventionen och mänskliga rättigheter

[omgivningskunskap] [samhällskunskap] [geografi] [historia] [religions- och livsåskådningskunskap] [hälsokunskap]

Beskrivning: Läroplanens värdegrund grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad barnkonventionen. Syftet med barnkonventionen är att garantera alla barn deras mänskliga rättigheter. De grundläggande principerna är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla. De slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Barnets rättigheter och mänskliga rättigheter genomsyrar undervisningen och behandlas i olika ämnen i olika årskurser. Temat kan därför fungera som utgångspunkt för ämnesövergripande eller årskursöverskridande arbete.

Koppling till läroplanen:

Åk 1-2

Omgivningskunskap: Ett undervisningsmål under rubriken säkerhet och samhälle är att "introducera eleven till delar av barnkonventionen och upplysa om trygga relationer och integritet". Kriteriet för goda kunskaper är "eleven känner till sina egna rättigheter, rätten till kroppslig integritet och kan beskriva en sund vänskap".

Religions- och livsåskådningskunskap: Enligt det centrala innehållet ska eleven introduceras till barnets rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Detta kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla förståelse för människovärdet, rättvisa och barnets rättigheter".

Åk 3-4

Omgivningskunskap: "Eleven introduceras till demokratiska grundprinciper, barnkonventionen och elevpåverkan" (centralt innehåll). Innehållet kopplas till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla förståelse för demokratins grundprinciper och barnkonventionen".

Åk 5-6

Samhällskunskap: Enligt det centrala innehållet ska mänskliga rättigheter och barnkonventionen behandlas i undervisningen. Innehållet kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven känner till barnkonventionen", för vitsord 8 "eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och kan delvis beskriva vad barnkonventionen är". För vitsord 10 är kriteriet "eleven kan reflektera över barnkonventionens betydelse och värde i olika delar av världen".

Geografi: Ett undervisningsmål i läroämnet är "informera eleven om olika organisationers arbete för hållbarhet, mänskliga rättigheter och mångfald". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven kan ge exempel på någon organisation som arbetar för hållbarhet i världen" och för vitsord 8 "eleven kan nämna flera organisationer och förklara deras arbete för hållbarhet". För vitsord 10 är kriteriet "eleven kan reflektera kring varför det finns behov av organisationer som arbetar för hållbarhet".

Religions- och livsåskådningskunskap: "FN:s konvention om barnets rättigheter ska behandlas och kan fungera som verktyg för eleven att motivera sina åsikter och synpunkter" (centralt innehåll). Även värdegrundsdiskussioner i vardagen som berör rättigheter och skyldigheter ingår i det centrala innehållet. Till innehållet kopplas undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla förståelse för och kunskap om människovärdet, rättvisa och barnets rättigheter".

Åk 7-9

Samhällskunskap: Enligt det centrala innehållet ska mänskliga rättigheter ska behandlas i undervisningen. Undervisningsmålet som kopplar till innehållet lyder "handleda eleven att vidareutveckla förståelse för mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet".

Historia: "Eleven fördjupar sig i världskrigen, i synnerhet ur olika människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom

förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna” (centralt innehåll).

Religions- och livsåskådningskunskap: Enligt det centrala innehållet ska FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna tas upp i undervisningen. Detta kopplar till undervisningsmålet ”handleda eleven att utforska etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna, människovärdet och människors jämlikhet samt de etiska principerna i den religion/livsåskådning som behandlas.

Hälsokunskap: Ett undervisningsmål är att ”handleda eleven att utveckla förståelse för normer, värderingar och jämlikhet kopplat till HBTQIA+-frågor, ur ett historiskt, lokalt och globalt perspektiv”. Ett annat undervisningsmål är att ”handleda eleven att utveckla förståelse för personlig integritet och samtycke och utveckla kunskaper om sexuella rättigheter och sexualbrott”.

Tips: <https://www.oph.fi/sv/demokrati-manskliga-rattigheter-och-delaktighet>

2.8 Ljus – syn

[biologi] [fysik]

Beskrivning: Genom att behandla ögats uppbyggnad och funktion i samband med undervisningen om optik kan eleven få en djupare förståelse för temat.

Koppling till läroplanen:

Åk 5-6

Fysik: I det centrala innehållet står det att ljus ska tas upp, vilket kopplar till undervisningsmålet ”handleda eleven att utveckla förståelse för ljusets och ljudets egenskaper och betydelse”. Kriteriet för vitsord 5 är ”eleven känner till några begrepp relaterade till ljus och ljud” och för vitsord 8 är det ”eleven kan förklara några begrepp relaterade till ljus och ljud. För vitsord 10 är kriteriet ”eleven kan förklara samband mellan sinnen och ljus och ljud”.

Biologi: I det centrala innehållet står det att ”ögats uppbyggnad och funktion” ska tas upp. Detta kopplas till undervisningsmålet ”handleda eleven att förstå människans uppbyggnad och livsfunktioner”.

Åk 7-9

Fysik: Inom temaområdet optik ska följande saker tas upp enligt det centrala innehållet: ”ljusets egenskaper, ljusstyrka och belysning, reflektion och brytning, speglar, linser, optiska apparater och optiska fibrer, färger och spektra samt optiska naturfenomen”. Två undervisningsmål hör ihop med temaområdet optik: ”handleda eleven att utveckla förståelse för ljusets allmänna egenskaper” och ”handleda eleven att utveckla förståelse för ljusets reflektion i speglar och olika ytor samt ljusets brytning i linser och prismor”.

Biologi: I det centrala innehållet står det bland annat att ”laborationer kopplade till människokroppen” ska ingå i undervisningen. Eleven ska också utveckla förståelse för kroppen och de viktigaste livsfunktionerna. Människans anatomi och fysiologi tas upp.

2.9 Ljud – örat

[biologi] [fysik]

Beskrivning: Genom att behandla örats uppbyggnad och funktion i samband med undervisningen om akustik kan eleven få en djupare förståelse för temat.

Koppling till läroplanen:

Åk 5-6

Fysik: I det centrala innehållet står det att ljud ska tas upp, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla förståelse för ljusets och ljudets egenskaper och betydelse". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven känner till några begrepp relaterade till ljus och ljud" och för vitsord 8 är det "eleven kan förklara några begrepp relaterade till ljus och ljud. För vitsord 10 är kriteriet "eleven kan förklara samband mellan sinnen och ljus och ljud".

Biologi: I det centrala innehållet står det att "örats uppbyggnad och funktion" ska tas upp. Detta kopplas till undervisningsmålet "handleda eleven att förstå människans uppbyggnad och livsfunktioner".

Musik: "Undervisningen ska visa eleven på vikten av en trygg musik- och ljudmiljö samt förebyggande av hörselskador" (centralt innehåll)

Åk 7-9

Fysik: Inom temaområdet akustik ska följande saker tas upp enligt det centrala innehållet: "ljudets hastighet o olika material, ljudstyrka, frekvens och våglängd samt alstring och fortplantning av ljud, toner, buller, eko och resonans". Undervisningsmålet som hör ihop med temaområdet akustik lyder "handleda eleven att utveckla förståelse för ljudets egenskaper". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven känner till hur ljud skapas och sprids och vet ljudets hastighet i luft". För vitsord 8 är kriteriet "eleven kan redogöra för ljudets egenskaper" och för vitsord 10 är kriteriet "eleven kan beskriva fenomen i vardagen kopplade till ljud".

Biologi: I det centrala innehållet står det bland annat att "laborationer kopplade till människokroppen" ska ingå i undervisningen. Eleven ska också utveckla förståelse för kroppen och de viktigaste livsfunktionerna. Människans anatomi och fysiologi tas upp.

Musik: "Undervisningen ska visa eleven på vikten av en trygg musik- och ljudmiljö samt förebyggande av hörselskador" (centralt innehåll). Innehållet kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg" samt kriterierna "eleven har en viss förståelse för riskfaktorer kopplade till ljud- och musikvolym" (vitsord 5), "eleven kan beskriva faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö" (vitsord 8) och "eleven kan reflektera kring olika ljudmiljöer som är skadliga och hur man kan förebygga dem" (vitsord 10).

2.10 Källkritik

[biologi] [fysik] [kemi] [omgivningskunskap] [svenska] [samhällskunskap] [elevhandledning] [historia] [religions- och livsåskådningskunskap] [bildkonst] [hem- och konsumentkunskap] [hälsokunskap] [svenska som andraspråk]

Beskrivning: Förmågan att kunna värdera och kritiskt granska källor är av stor betydelse i dagens samhälle. Källkritik, men också källtillit, ingår därför i många läroämnen.

Koppling till läroplanen:

Åk 1-2

Svenska: "Inledande källkritik och källkritiskt tänkande" ingår i det centrala innehållet. Målet som kopplar till innehållet är "handleda eleven i att söka information på många olika sätt och introducera källkritiskt tänkande". Kriteriet för goda kunskaper är "eleven känner till att det finns fakta och fiktion och kan benämna olika sätt att hitta fakta på. Eleven känner till att all information inte är tillförlitlig".

Svenska som andraspråk: "Inledande källkritik och källkritiskt tänkande" ingår i det centrala innehållet. "Handleda eleven att söka information ur givna källor och introducera till källkritiskt tänkande". Kriteriet för goda kunskaper är "eleven vet skillnad på fakta och fiktion".

Åk 3-4

Omgivningskunskap: I det centrala innehållet ingår att eleven ska utveckla grundläggande förståelse för källor och deras tillförlitlighet. Detta kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att söka information i olika källor, även med hjälp av digitala verktyg samt utveckla elevens förståelse för källors tillförlitlighet och goda nätvanor". Kriteriet för målet är samma för alla vitsord: "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-4 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Svenska: I det centrala innehållet framgår att eleven ska introduceras till källkritik. Undervisningsmålet som kopplas till innehållet är "handleda eleven att hitta information ur olika källor samt utveckla förståelse för källkritik" och kriteriet lyder "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Svenska som andraspråk: "grunder i källkritik" ingår i det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att hitta information ur olika källor samt utveckla förståelse för källkritik". Kriteriet lyder: "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Historia: Ett undervisningsmål är "introducera eleven till att kritiskt granska olika historiska källor och att information kan tolkas på olika sätt" och kriteriet för målet är "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Åk 5-6

Biologi: "Introduktion till olika källor och källkritiskt tänkande" ingår i det centrala innehållet. Detta kopplar till undervisningsmålet "stötta eleven i informationssökning och introducera eleven till evidensbaserat tänkande".

Fysik och kemi: "Handleda eleven att hitta information kopplat till fysik och kemi i olika källor och granska dess tillförlitlighet." är ett undervisningsmål i läroämnet.

Svenska: Texters och källors tillförlitlighet ska behandlas genom att jämföra källor (centralt innehåll), vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att hitta information ur olika källor samt utveckla förståelse för källkritik". Kriteriet för undervisningsmålet är "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet" och gäller för alla vitsord.

Svenska som andraspråk: "Grunder i källkritik" ingår i det centrala innehållet. Målet kopplat till innehållet är "handleda eleven att hitta information ur olika källor samt utveckla förståelse för källkritik". Kriteriet lyder "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Samhällskunskap: "Eleven ska ges möjlighet att värdera och reflektera över olika källors tillförlitlighet" (centralt innehåll). "Handleda eleven att tolka information, enkel statistik och framställningar genom ett källkritiskt förhållningssätt" är undervisningsmålet kopplat till innehållet. Kriteriet är "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Geografi: "Informationssökning från olika källor" ingår i det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att läsa och tolka olika geografiska informationskällor samt introducera till evidensbaserat tänkande" och kriteriet "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Historia: Ett undervisningsmål i historia är "vägleda eleven att hitta och känna igen olika historiska källor och öva källkritiskt tänkande". Kriteriet kopplat till målet är "kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet".

Religions- och livsåskådningskunskap: I det centrala innehållet står det att "eleven ska utveckla förståelse för olika källors tillförlitlighet", vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att

hitta information om religioner och livsåskådningar ur olika källor samt utveckla förståelse för källkritik”.

Hälsokunskap: ”Eleven ska få möjlighet att söka information ur olika källor om aktuella hälsofenomen och -trender i samhället samt öva att bedöma källornas tillförlitlighet” (centralt innehåll). Innehållet kopplar till undervisningsmålet ”handleda eleven att söka information om hälsorelaterade ämnen i olika källor, även med hjälp av digitala verktyg och utveckla elevens förmåga att bedöma källornas tillförlitlighet”.

Åk 7-9

Kemi: ”Stöda eleven i informationssökning ur olika källor och utveckla källkritisk och evidensbaserat tänkande” är ett undervisningsmål i läroämnet. Kriteriet för vitsord 5 är ”eleven kan med handledning söka information och bedöma dess tillförlitlighet”, för vitsord 8 är kriteriet ”eleven kan hitta information i olika källor och kan beskriva vad evidensbaserat tänkande innebär” och kriteriet för vitsord 10 är ”eleven behärskar informationssökningsmetoder och kan reflektera kring källors tillförlitlighet”.

Svenska: Enligt det centrala innehållet ska skillnaden mellan åsikter och fakta samt källkritik tas upp.

Svenska som andraspråk: ”Utvecklad förståelse för källkritik och upphovsrätt” ingår i det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet ”uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att bedöma källornas tillförlitlighet”.

Samhällskunskap: ”Eleven vidareutvecklar sitt källkritiska tänkande och förståelse för media som påverkare” (centralt innehåll). Detta kopplar till undervisningsmålet ”skapa tillfällen för eleven att aktivt träna källkritisk metod genom att belysa källkritiska kriterier så som tid, tendens, äkthet och oberoende”.

Elevhandledning: I det centrala innehållet står det att ”eleven ska få öva att bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor”. Informationshämtning och källkritik ingår i innehållet som ska tas upp, vilket hör ihop med undervisningsmålet ”handleda eleven att bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information ur olika källor är”.

Geografi: ”Geografiska källor och geomedier” ingår i det centrala innehållet. Två undervisningsmål kopplar till innehållet om källor: ”handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa och tolka kartor och andra geografiska källor” och ”stöda eleven i informationssökning och evidensbaserat tänkande”.

Historia: ”Skapa tillfällen för eleven att aktivt träna källkritisk metod genom att belysa källkritiska kriterium, såsom tid, tendens, äkthet och oberoende” (undervisningsmål). Kriteriet för vitsord 5: ”eleven kan med handledning diskutera vad som påverkar en källas tillförlitlighet” och för vitsord 8: ”eleven kan tillämpa källkritisk metod för att avgöra en källas tillförlitlighet”. Kriteriet för vitsord 10 lyder ”eleven tillämpar källkritisk metod för att avgöra en källas tillförlitlighet och kan motivera sina resonemang”.

Religions- och livsåskådningskunskap: ”Innehållet ska hjälpa eleven att förstå och kritiskt bedöma hur religioner tas upp i bland annat media” (centralt innehåll). Ett undervisningsmål är ”handleda eleven att söka information i olika informationskällor, tolka texter och bedöma källornas tillförlitlighet”.

Bildkonst: Ett undervisningsmål är "handleda eleven att utveckla förståelse för mediaframställning och källkritiskt tänkande". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven känner till att bilder kan vara manipulerade", för vitsord 8 är kriteriet "eleven kan analysera mediebilder och diskutera bilders tillförlitlighet" och kriteriet för vitsord 10 är "eleven kan reflektera kring hur bilder i media påverkar individen".

Hem- och konsumentkunskap: En del av det centrala innehållet är att "eleven ges möjlighet att reflektera kring reklamens och mediernas påverkan på konsumtionsvanor". Även "källor för konsumentinformation" ingår i det centrala innehållet. Ett undervisningsmål är "uppmuntra eleven att söka och bedöma relevans och tillförlitlighet i hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda informationen som grund för sina val". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven kan med handledning hitta information i givna källor och kan delvis tolka förpackningars innehållsdeklaration" och för vitsord 8 är kriteriet "eleven kan hitta information ur olika källor och kan reflektera över informationens relevans och tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration". För vitsord 10 är kriteriet "eleven jämför självständigt olika källors tillförlitlighet och kan göra motiverade val utgående från källkritiskt tänkande".

Hälsokunskap: I det centrala innehållet står det beskrivet att tillförlitligheten i hälsorelaterad information ska granskas. Det står även att "informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter". Detta kopplar till undervisningsmålet "stöda eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda information om hälsa och sjukdomar och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i informationen.

2.11 Normer

[samhällskunskap] [religions- och livsåskådningskunskap] [hälsokunskap] [engelska]

Beskrivning: Diskussioner kring normer och värderingar tas upp i flera ämnen. Undervisningen i alla ämnen ska ha ett normkritiskt förhållningssätt, vilket står i de olika läroämnenas syfte.

Koppling till läroplanen

Åk 5-6

Samhällskunskap: Ett av undervisningsmålen är att "handleda eleven att känna till grunderna för rättssystemet samt stöda eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper". Kriteriet för vitsord 5 är "eleven känner till regler och lagar i skolan och samhället" och för vitsord 8 är kriteriet "eleven kan motivera varför ett rättsväsende behövs i samhället". För vitsord 10 är kriteriet "eleven kan förklara skillnaden mellan sociala normer och lagar".

Religions- och livsåskådningskunskap: I det centrala innehållet listas teman som värdegrundsdiskussioner i vardagen ska beröra. Värderingar och normer än ett av de teman som ska tas upp. Undervisningsmålet kopplat till innehållet är att "skapa möjligheter för eleven att diskutera värdegrundsfrågor och utveckla förmågan att formulera sina åsikter och synpunkter".

Åk 7-9

Samhällskunskap: "Eleven ska få möjlighet att reflektera kring identitet, normer och sociala konstruktioner" (centralt innehåll)

Religions- och livsåskådningskunskap: "Undervisningen ska behandla religioners rötter, källor, lära, traditioner och normer samt symboler, utbredning och inflytande runtom i världen" (centralt innehåll).

Hälsokunskap: Ett av undervisningsmålen är att "handleda eleven att utveckla förståelse för normer, värderingar och jämlikhet kopplat till HBTQIA+-frågor ur ett historiskt, lokalt och globalt perspektiv". Ett annat undervisningsmål kopplat till normer är att "handleda eleven att iaktta och kritiskt granska normer och värderingar kopplade till kropp, hälsa och livsstil".

Engelska: Ett av undervisningsmålen i ämnet är att "stödä elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter samt utveckla elevens förståelse för språk, kultur och kulturella normer".

2.12 Klockan

[matematik] [omgivningskunskap]

Beskrivning: Att lära sig om tid och att läsa klockan ingår i undervisningen i både matematik och omgivningskunskap, vilket underlättar ämnesövergripande samarbete.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Matematik: I det centrala innehållet står det att "klockans hel- och halvtimme" ska gås igenom i åk 1 och "kvart före och över samt introduktion till hela analoga klockan" i åk 2. "Veckor, månader och datum, dygn" ska också gås igenom i åk 2.

Omgivningskunskap: I det centrala innehållet står det att gällande tid ska "år, årstider, månaderna, veckodagarna och klockan" gås igenom.

2.13 Socialt, psykiskt och fysiskt välbefinnande

[omgivningskunskap] [idrott] [hälsokunskap]

Beskrivning: Hälsa och välmående tas upp både ur ett socialt, psykiskt och fysiskt perspektiv i både omgivningskunskap och idrott, samt hälsokunskap.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Omgivningskunskap: Under rubriken "kropp och hälsa" i det centrala innehållet står det att eleven ska få kunskap om "främjande av både fysiskt och psykiskt välbefinnande"

Idrott: Socialt, psykiskt och fysiskt välbefinnande tas även upp i idrottsundervisningen. I åk 1-2 ligger fokus på sambandet mellan rörelse, hälsa och välmående.

Åk 3-4

Omgivningskunskap: "Hälsa och sunda levnadsvanor" ingår i det centrala innehållet. Det står även att eleven ska få insikt i "kroppens funktioner och hälsofrämjande levnadsvanor".

Idrott: "Sambandet mellan träning, hälsa och välmående" är en del av det centrala innehållet.

Åk 5-6

Hälsokunskap: "Eleven utvecklar förståelse för vikten av fysiskt, psykiskt och socialt välmående. Eleven får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, levnadsvanor, mentala färdigheter, förebyggande av sjukdomar och grundläggande färdigheter i egenvård" (centralt innehåll).

Idrott: "Socialt, psykiskt och fysiskt välbefinnande" är en av rubrikerna under centralt innehåll i ämnet. Där ingår bland annat "sambandet mellan träning, hälsa och välmående".

Åk 7-9

Idrott: "Socialt, psykiskt och fysiskt välbefinnande" är en av rubrikerna under centralt innehåll i ämnet. Där ingår bland annat "sambandet mellan träning, hälsa och välmående".

Hälsokunskap: "Eleven vidareutvecklar sin förståelse för vikten av fysiskt, psykiskt och socialt välmående. Faktorer som påverkar kropp och hälsa granskas och psykiskt välmående diskuteras ur olika perspektiv" (centralt innehåll).

2.14 Rörelse till musik

[musik] [idrott]

Beskrivning: Både i musik- och idrottsundervisningen ingår att röra på sig till musik. Rörelse och musik kan kombineras på många kreativa sätt och kan ingå i det ämnesövergripande arbetet.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Musik: I musikundervisningen ingår att "sjunga, leka, spela och improvisera", vilket kopplar till undervisningsmålet "uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta musik och rytm genom lek och rörelse".

Idrott: I idrottsundervisningen ingår "lekar och rörelse till musik".

Åk 3-4

Musik: "Kroppen som rytminstrument och enkla rörelseserier" ingår i det centrala innehållet. Ett av undervisningsmålen i musik är att "uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelser".

Idrott: I det centrala innehållet ingår "rörelse och improvisationsövningar till musik". Innehållet kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla rörelseförmågan och skapa möjligheter för lek och rörelse till musik".

Åk 5-6

Musik: I det centrala innehållet ingår "kroppen som rytminstrument, dans och rörelseserier". Ett av undervisningsmålen i musik är att "uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelser".

Idrott: "Traditionella och moderna rörelser till musik" ingår i det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla rörelseförmågan genom lek och rörelse till musik samt traditionell dans".

Åk 7-9

Musik: "Dans och rörelse" samt "rytmiska färdigheter" ingår i det centrala innehållet i musik, vilket kopplar till undervisningsmålet "uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik".

Idrott: "Rörelse och improvisationsövningar till musik samt traditionell dans" ingår i det centrala innehållet i idrott, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att vidareutveckla rörelseförmågan genom improvisationsövningar till musik samt traditionell dans".

2.15 Koordination

[idrott] [slöjd]

Beskrivning: Både i undervisningen i idrott och i slöjd ingår övning i öga-hand koordination. Koordinationsövningar kan därför ses som ett ämnesövergripande undervisningsmoment.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Idrott: Öga-hand koordination ingår i det centrala innehållet för idrott.

Slöjd: "Eleven ska få träna finmotorik, fingrarnas muskulatur och koordination öga-hand" (Centralt innehåll)

2.16 Texter och bilder i media

[svenska] [bildkonst] [engelska]

Beskrivning: Texter och bilder i media kommer upp i flera läroämnen

Koppling till läroplanen:

Åk 3-4

Svenska: I det centrala innehållet i svenska ingår olika typer av texter, bland annat "medietexter som kombinerar ord och bild".

Bildkonst: I det centrala innehållet ingår "mediekulturer" samt introduktion till bilders påverkan i samhället".

Engelska: I det centrala innehållet ingår "språkbruk i olika medier".

2.17 Kartor

[omgivningskunskap] [bildkonst] [idrott]

Beskrivning: Förmågan att kunna tolka kartor och kartsymboler ingår i flera ämnen och undervisningen kan därför organiseras genom ämnesövergripande samarbete.

Koppling till läroplanen:

Åk 1-2

Omgivningskunskap: Enligt det centrala innehållet ska eleven introduceras till kartan. Detta kopplar till undervisningsmålet "introducera eleven till grundläggande kartkunskap och tolkning av bilder och modeller av omgivningen".

Idrott: I det centrala innehållet ingår "klassrums- och skolgårdsorientering".

Åk 3-4

Omgivningskunskap: I det centrala innehållet framgår att "tolkning av kartor och kartsymboler" samt "kartkunskap" ska ingå i undervisningen. Detta kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven i geografisk kunskap och grundläggande namngeografi samt utveckla förståelse för kartor och symboler".

Bildkonst: "Symboler" och "kartor" ingår i det centrala innehållet.

Idrott: "Övningar att hantera en karta i närmiljön" är en del av det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att utveckla färdigheter att hantera en karta och orientera sig i närmiljön".

Åk 5-6

Geografi: "Tolkning av olika typer av kartor och kartsymbolen" ingår i det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven till att utveckla grundläggande kunskap om kartor och olika geomedier".

Idrott: "Orientering efter karta och grundläggande kartkunskap" ingår i det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att vidareutveckla färdigheter att hantera en karta och orientera sig i närmiljön".

Åk 7-9

Geografi: I det centrala innehållet ingår "olika kartor, kartogram, diagram, skalor och statistik".

Idrott: "Orientering med karta och kompass" är en del av det centrala innehållet, vilket kopplar till undervisningsmålet "handleda eleven att vidareutveckla färdigheter att hantera karta och kompass och orientera sig i närmiljön samt utveckla elevens förståelse för allemansrätten.

2.18 Musik inom olika kulturer

[musik] [religions- och livsåskådningskunskap] [svenska som andraspråk]

Beskrivning: Musik är en viktig del när det kommer till att förstå både sin egen och andra kulturer. I både undervisningen i musik och religions- och livsåskådningskunskap ingår musik inom olika kulturer som en del av det som ska tas upp.

Koppling till läroplanen:

Åk 1-2

Musik: Enligt det centrala innehållet ska undervisningen planeras så att kulturarvet och elevens egen kultur beaktas. Traditionella sånger och lekar samt sånger inom olika kulturer ingår.

Religions- och livsåskådningskunskap: "Eleven ska introduceras till bakgrunden till de traditioner som finns i närmiljön och utveckla förståelse för sambandet mellan religion och tradition" (centralt innehåll). Även seder, högtider och traditioner i elevens närmiljö ska behandlas, vilket kan kopplas ihop med musik.

Svenska som andraspråk: "Elevens hemkultur och den åländska kulturen" ska behandlas. Även "traditionella lekar, ramsor och sånger" ingår i det centrala innehållet.

Åk 3-4

Musik: "Musik inom olika kulturer" ingår som en del av det centrala innehållet i musikundervisningen.

Religions- och livsåskådningskunskap: I det centrala innehållet framgår att musik kopplat till religioner och livsåskådningar ska behandlas.

Svenska som andraspråk: I det centrala innehållet ingår "traditionella lekar, ramsor och sånger"

Åk 5-6

Musik: "Västerländsk och utomeuropeisk musikkultur" ingår i det centrala innehållet. Även "högtidssånger inom olika kulturer" ingår.

Religions- och livsåskådningskunskap: Musik kopplat till religioner och livsåskådningar ingår i det centrala innehållet.

Svenska som andraspråk: "Traditionell lekar, ramsor och sånger" ingår i det centrala innehållet".

A2-språk: Sånger och ramsor ingår i det centrala innehållet.

2.19 Ekonomi och konsumentkunskap

[samhällskunskap] [hem- och konsumentkunskap]

Beskrivning: Privatekonomi och hållbar konsumtion samt annat som berör ekonomi ingår i både samhällskunskap samt hem- och konsumentkunskap, vilket gör att ett ämnesövergripande projekt med ekonomi som övergripande tema fungerar bra.

Koppling till läroplanen

Åk 7-9

Samhällskunskap: En del av det centrala innehållet i samhällskunskap berör ekonomi och konsumtion. Eleven ska fördjupa sig i grundläggande begrepp och fenomen inom ekonomi och konsumtion. Eleven ska även få kunskap om ekonomiska aktörer och granska ekonomiska faktorer med tanke på hållbar konsumtion. Den privata ekonomin ingår som del i det centrala innehållet.

Hem- och konsumentkunskap: Undervisningen ska stöda utvecklingen av elevens miljö- och kostnadsmedvetenhet. Eleven ska också ges möjlighet att reflektera kring etik inom livsmedelsproduktion och konsumtion. Vardagsekonomi genom praktiska övningar samt begrepp som rör hushållsekonomi ingår också i det centrala innehållet.

2.20 Arbetslivet

[samhällskunskap] [elevhandledning]

Beskrivning: I både samhällskunskap och elevhandledning ska eleven få bekanta sig med arbetslivet och olika näringar.

Koppling till läroplanen

Åk 7-9

Samhällskunskap: "Eleven bekantar sig med arbetslivet och med olika näringar" (centralt innehåll). Arbetsmarknaden är en del av det centrala innehållet.

Elevhandledning: "Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevens kunskaper om arbetslivet" (centralt innehåll).

2.21 Musik och historia

[musik] [historia]

Beskrivning: Samarbete mellan läroämnena musik och historia kan ske genom att behandla samma tidsperiod både i musikhistoria och i läroämnet historia, för att ge eleven en djupare inblick i kulturen och nöjeslivet under den specifika tidsperioden.

Koppling till läroplanen

Åk 7-9

Musik: "Elev ska ges möjlighet att lyssna till musik från olika tidsperioder och samtidigt reflektera och bedöma musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker ur ett normmedvetet perspektiv" (centralt innehåll). Musikhistoria och också en del av det centrala innehållet.

Historia: I det centrala innehållet i åk 7-9 ingår historia från franska revolutionen 1789 till nutid.

2.22 Människan och naturen

[biologi] [geografi]

Beskrivning: Naturen ligger som fokus både i en del av biologiundervisningen och i undervisningen i naturgeografi.

Koppling till läroplanen:

Åk 5-6

Biologi: "Eleven iakttar miljön, förändringar i den och människans andel i detta" (centralt innehåll)

Geografi: "Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Europa och övriga världen undersöks med hjälp av olika källor och aktuella nyheter" (centralt innehåll). Även människans påverkan på naturmiljön och naturmiljöns betydelse för människors livsvillkor ingår i det centrala innehållet.

2.23 Europas historia

[historia] [religions- och livsåskådningskunskap]

Beskrivning: Europas historia har påverkats mycket av den religiösa utvecklingen i världsdelen. I undervisning om det medeltida samhället är det omöjligt att inte också komma in på kyrkans inverkan på människors liv och samhället i helhet. Genom ämnesövergripande samarbete kan eleven få en djupare förståelse för det medeltida samhället och kristendomens historia.

Koppling till läroplanen:

Åk 5-6

Historia: I det centrala innehållet framgår att bland annat medeltiden och den nya tiden ska behandlas. Vad gäller medeltiden ska eleven få utforska den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader i Europa och hur de påverkat olika folkgrupper. Även det medeltida samhället samt människans ställning under medeltiden ska behandlas.

Religions- och livsåskådningskunskap: "I undervisningen behandlas bakgrunden till religioner och livsåskådningar i Europa och världen. Innehållet väljs så att eleven får en helhetsbild av Europas religiösa rötter" (centralt innehåll). I det centrala innehållet står det även att "centrala kyrkohistoriska händelser och personer som bakgrund till dagens Europa" ska behandlas.

2.24 Bildanalys

[bildkonst] [svenska]

Beskrivning: Bildanalys ingår i både läroämnena bildkonst och svenska.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Bildkonst: "Eleven ska introduceras till enkel bildanalys och inspireras att se bilder i närmiljön och media" (centralt innehåll)

Svenska: "Tolkning av bilder" är en del av det centrala innehållet.

Åk 7-9

Bildkonst: "Bildanalys" ingår som en del av det centrala innehållet i ämnet.

Svenska: "Gemensam texttolkning" är en del av det centrala innehållet, vilket enligt det vidgade textbegreppet även kan syfta på bilder.

2.25 Att lyssna och tala

[omgivningskunskap] [svenska] [svenska som andraspråk]

Beskrivning: Kommunikation, att förmedla känslor och språkbruk i olika situationer ingår i flera olika läroämnen.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Omgivningskunskap: "Övning i att förmedla sina känslor och tankar" ingår som en del av det centrala innehållet.

Svenska: "Att lyssna och tala" är en av innehållsrubrikerna i ämnet och där ingår bland annat att eleven ska få öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld.

Svenska som andraspråk: "Eleven tränar språkbruk för olika situationer, bland annat att fråga, svara, begära, förklara, uttrycka åsikter och berätta om sina känslor i olika situationer i vardagen, både i hemmet och i skolan (centralt innehåll).

2.26 Tryck

[slöjd] [bildkonst]

Beskrivning: Det finns många olika sätt att samarbeta mellan slöjd och bildkonst, ett exempel är att arbeta med tekniken tryck.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Slöjd: "Stämpeltryck" är en av teknikerna som ingår i det centrala innehållet.

Bildkonst: "Tryck" är en av teknikerna som ingår i det centrala innehållet.

2.27 Friluftsliv

[idrott] [omgivningskunskap] [biologi]

Beskrivning: Genom att få komma ut i naturen och lära sig om natur, miljö och friluftsliv i praktiken får eleven djupare förståelse för vad man ska tänka på när man rör sig i naturen.

Koppling till läroplanen

Åk 1-2

Idrott: "Eleven ska uppmuntras att våga pröva på och utmana sig själv i trygga lärmiljöer. Undervisning utomhus och introduktion till friluftsliv uppmuntras" (centralt innehåll).

Omgivningskunskap: "Eleven övar sig att iakttä och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras" (centralt innehåll).

Åk 7-9

Idrott: "Friluftsliv och utomhusvistelse ska ingå i undervisningen" (centralt innehåll).

Biologi: "Fältarbete" ingår som en del av det centrala innehållet. Det står även att "innehållet väljs så att eleven lär sig röra sig ansvarsfullt i naturen, får undersöka och jämföra olika ekosystem och dess mångfald".

2.28

2.29 Konst, kultur och traditioner

[bildkonst] [religions- och livsåskådningskunskap] [svenska] [svenska som andraspråk] [omgivningskunskap]

Beskrivning: Konst, kultur och traditioner är teman som vävs ihop i olika ämnen. I tex läroämnet bildkonst betonas att konst och konststilar från olika epoker och kulturer som behandlats i övriga läroämnen är en del av innehållet.

Koppling till läroplanen:

Åk 1-2

Bildkonst: "Undervisningen ska introducera eleven till förståelse för bildkonst under olika tider, miljöer och kulturer" (centralt innehåll). I innehållet ingår även att eleven ska få bekanta sig med konsten i närsamhället.

Svenska: "Kulturutbudet för barn i närområdet" ingår i det centrala innehållet.

Svenska som andraspråk: "Kulturutbudet för barn i närområdet" ingår i det centrala innehållet.

Religions- och livsåskådningskunskap: "Seder, högtider och traditioner i elevens närmiljö" ingår i det centrala innehållet".

Omgivningskunskap: "åländsk kulturmiljö och åländska traditioner" ingår i det centrala innehållet.

Åk 3-4

Bildkonst: I det centrala innehållet framgår att undervisningen omfattar ”bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer”.

Religions- och livsåskådningskunskap: Det centrala innehållet tar upp bland annat ”konst kopplat till religioner och livsåskådningar”.

Åk 5-6

Bildkonst: I det centrala innehållet framgår att undervisningen omfattar ”bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer”.

Religions- och livsåskådningskunskap: Det centrala innehållet tar upp bland annat ”konst kopplat till religioner och livsåskådningar”.

Åk 7-9

Bildkonst: ”Innehållet omfattar konst och visuell kultur i samhället” (centralt innehåll).

Religions- och livsåskådningskunskap: ”Undervisningen ska behandla religionens rötter, källor, lära, traditioner och normer samt symboler, utbredning och inflytande runtom i världen” (centralt innehåll).

2.30 Berättelser

[svenska] [svenska som andraspråk] [religions- och livsåskådningskunskap]

Beskrivning: Berättelser är centrala både i läroämnet svenska och läroämnet religions- och livsåskådningskunskap. Berättelser kan ligga som grund för diskussion kring olika livsfrågor, samhället, familjen eller annat som kopplar till undervisningen.

Koppling till läroplanen

2.30.1 Åk 1-2

Svenska: Tolkning av berättelser och sagor samt diskussioner och bearbetning av olika texter ingår i det centrala innehållet. Även berättelsens grundelement ingår.

Svenska som andraspråk: Fiktiva texter och faktatexter ingår i det centrala innehållet, likaså berättelsens grundelement.

Religions- och livsåskådningskunskap: ”Vardagsnära berättelser ur olika religiösa skrifter” (centralt innehåll)

2.31 Förhistorisk tid

[historia] [bildkonst]

Beskrivning: Med förhistorisk tid menas tiden innan skriftspråkets uppkomst i ett område. Förhistorisk tid brukar delas in i stenåldern, bronsåldern och järnåldern.

Koppling till läroplanen:

Åk 3-4

Historia: I det centrala innehållet framgår att "stenåldern, bronsåldern och järnåldern i Norden" ska behandlas. Även "vikingatiden i Norden" och "de första högkulturerna: Egypten och Mesopotamien" ingår som en del av det centrala innehållet".

Bildkonst: "Förhistorisk konst" är en del av det centrala innehållet i bildkonst.

2.32 Historiens inverkan på kulturgeografi

[geografi] [historia]

Beskrivning: För att förstå hur samhället ser ut idag och vad som gjort att olika länder har olika förutsättningar i dagens läge behöver man förstå dels historiska och dels kulturgeografiska aspekter. Därför kan ett ämnesövergripande samarbete gällande dessa områden berika inlärningen hos eleven.

Koppling till läroplanen

Åk 7-9

Geografi: I det centrala innehållet i geografi står det bland annat att "eleven utvecklar förståelse för orsaker till och följder av naturkatastrofer, klimatförändringar eller migrationsströmmar". Olika kulturgeografiska genomen som tex migration, gles- och tätorter, landskapsförändring samt näringar, industrier och naturresurser ska också behandlas.

Historia: "Eleven fördjupar sig i tiden efter kriget, vardagslivets historia och bakgrunden till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena har ökat. Eleven fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses" (centralt innehåll).

2.33 Geometri och mätning

[matematik] [slöjd]

Beskrivning: Mätning, skalor och enhetsbyten är kunskaper som kommer till nytta i både matematik och slöjd.

Koppling till läroplanen

Åk 3-4

Matematik: I det centrala innehållet ingår bland annat "enhetsbyten med de vanligaste måttenheterna". Det står även att "elevens förmåga att undersöka och klassificera kroppar och figurer utvecklas. Eleven övar sig att mäta och kontrollera sina egna resultat"

Slöjd: "Mått, mängd och skala" ingår i det centrala innehållet i slöjd. Eleven ska lära sig att planera och utföra olika slöjdprodukter, och i dessa sammanhang har mätning och skala en viktig roll.

2.34 Informationssökning

[matematik] [omgivningskunskap] [svenska] [historia]

Beskrivning: Informationssökning är en färdighet som eleven utvecklar i många olika ämnen under olika årskurser. Förmågan att kunna hitta information, plocka ut det väsentliga och sammanfatta behövs i många olika sammanhang, både under och efter skoltiden.

Koppling till läroplanen

Åk 3-4

Matematik: I det centrala innehållet ingår ”informationsbehandling, statistik och sannolikhet”. Inom det ämnesområdet står det bland annat att ”elevens förmåga att systematiskt söka information utvecklas”. Även ”tolkning av tabeller och diagram” samt ”systematisk informationssökning” ingår.

Omgivningskunskap: ”Sökning och dokumentation av information” ingår i det centrala innehållet.

Svenska: I det centrala innehållet står det att ”informationssökning i olika källor” ska ingå i undervisningen.

Historia: Ett av undervisningsmålen i historia är att ”introducera eleven till att kritiskt granska olika historiska källor och att information kan tolkas på olika sätt”.

2.35 Puberteten och sexualkunskap

[biologi] [hälsokunskap]

Beskrivning: Puberteten och sexualkunskap behandlas i biologiundervisningen ur ett biologiskt perspektiv och i hälsokunskapsundervisningen ur både fysiologiska och psykologiska perspektiv. Ämnesövergripande samarbete kan med fördel användas.

Koppling till läroplanen

Åk 5-6

Biologi: ”Puberteten och människans fortplantning” ingår i det centrala innehållet.

Hälsokunskap: ”Eleven utveckla förståelse för puberteten och hur den påverkar kroppen psykiskt och fysiskt” (centralt innehåll). I det centrala innehållet ingår även frågor om integritet, respekt och samtycke samt puberteten, HBTQIA+ och sexualkunskap.

Åk 7-9

Biologi: ”Eleven granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa” (centralt innehåll). ”Människans fortplantning och fosterutveckling” hör också till det centrala innehållet.

Hälsokunskap: ”I undervisningen behandlas människans olika livsskeden, växande och utveckling ur olika perspektiv. Eleven ges möjlighet att utveckla kunskap om den sexuella utvecklingen och förståelse för betydelsen av omsorg, relationer och närstående” (centralt innehåll). I det centrala innehållet ingår även ”puberteten ur fysiologiskt och psykologiskt perspektiv”.